

8. Příloha

Profesor Alois Musil pro Československý rozhlas (30. 10. 1938)¹

Vzpomínka na Arabii

Od Rudého moře jsme putovali na východ a dospěli k večeru prvního dne k úpatí mohutného horstva, směřujícího k jihu a vystupujícího výše než 3000 m. S velikým nebezpečím a ještě větším utrpením jsme se dostali na jeho východní svah a zastavili se v oase Tebúk. Je zakázána křesťanům, poněvadž ji posvětil svým pobytem prorok Muhammad. Kdo je prorok Muhammad? Než odpovíme, podíváme se na prostředí, ve kterém vyrostl.

V Arabii lze rozdělit rok na období suché a deštivé. Deštivé trvá od října do dubna. V suchém od května do září obyčejně nekápně, avšak i za deštivého období tu a tam jen málo sprchne, v jiném kraji jsou kratší nebo delší přeháňky. Jen jednou za čtyři za pět let spadne v témže kraji tolik vody, že vykvetou a uzrají jednoleté i vytrvalé byliny a poskytnou vydatné pastvy. Je patrné, že se v Arabii nemůže člověk usaditi, kde by chtěl a že tam není polí a luk, přinášejících užitek každého léta. Toliko v kotlinách (do kterých stéká dešťová voda zdaleka široka) si může člověk zajistiti potravu na celý rok a může se tam usaditi. Voda valící se po vydatných deštích vyschlými řečišti vymílá půdu, ukládá nános v kotlině, proniká jím na skalnatý spodek a plní rybníky a močály. Vlaha chráněná vysokou vrstvou naplaveniny se udržuje a živí datlové palmy, pomeranče, smokvoně, marhaníky, rozličné zeleniny, mnohdy též obilí. Člověk si vystaví kamenný dům a založí se svými druhy osadu neboli oasu. Takových oas je málo a život v nich není snadný.

Mezi jednotlivými oasami se prostírají širé kraje, v nichž není ani políčka, ani zahrady a tudíž ani domku. Kde jsou studnice hojnější, pasou ovčáci kozy a ovce. Kde je studnic málo, kočují chovatelé velbloudů, kterým se říká ve vnitřní poušti beduové. Obojí bydlí pod stany, utkanými z černé kozí srsti, jež přenášejí z kraje do kraje podle toho, kde napršelo.

Všichni obyvatelé Arabie, usedlíci i kočovníci, věří v Alláha, jak říkají jedinému Bohu. Neradí o něm hovoří. Dalo mně hodně práce, abych vyzvěděl, jak si Boha představují, jak Ho uctívají a co od Něho očekávají. Mnoho mně nepověděli ani moji nejlepší přátelé, a i na nich jsem vyzvídal toliko za vhodných okolností.

¹ Přepis celé přednášky profesora Aloise Musila je publikována v této diplomové práci s laskavým souhlasem Českého rozhlasu v Praze. SI: P 13268, archiv Českého rozhlasu, Praha.

Jedenkrát jsme se obdivovali v pískové poušti Nefúd překrásnému východu slunce. Bylo po dešti. Narůžovělý písek se leskl jako by byl uměle urovnán. Keře svítily mladičkou zelení. Modroučká obloha byla čistě umyta, ptáčci zpívali a mladé slunce nás něžně objímalo teninkými paprsky. Bylo mi jako v chrámě, ve kterém hlaholilo ze srdcí zbožného lidu „*Bože, chválíme Tebe...*“ Můj druh Názal cítil asi podobně, neboť šeptal: „*Alláhu akbar, velký jsi, Bože; Alláhu akbar, velký jsi, Bože.*“

Chtěje využití jeho nálady, ptal jsem se ho rovněž šeptem: „*Odkud víš, že je Bůh?*“
Mlčel. „*V dobrém se tě ptám, Názale, odkud víš, že je Alláh? Viděl jsi Ho?*“

„*Mlč, Múso.*“

„*Proč bych mlčel? Právě jsi volal: Velký jsi, Bože. Z toho soudím, že věříš, že Bůh je. Nemůžeš mně povědět, proč v Něho věříš?*“ Podivně se na mě podíval, zavzdychl a pobídl svou velbloudici k rychlejšímu kroku. Po nějaké chvíli ji zarazil a ukazuje hůlečkou před ni, ptal se zvučným hlasem: „*Co vidíš, Múso, v písku přede mnou?*“

„*Stopy.*“

„*Čí stopy?*“

Prohlédnuv si čerstvé stopy lépe odpověděl jsem: „*Stopy pštrosa.*“

„*Viděl jsi kdy pštrosa v tomto Nefúdu?*“

„*Neviděl.*“

„*Odkud víš, že je v něm pštros?*“

„*Tyto čerstvé stopy mně to povídají.*“

„*Div divoucí! Tyto stopy, které tu včera nebyly a které nejbližší vítr zahladí, ti povídají, že je v tomto Nefúdu pštros a stopy Alláhovy ti nepovídají, že je na tomto světě jediný Bůh?*“

„*Kde jsou stopy Alláhovy?*“

„*Ty, Múso, se ptáš mne, Názela, kde že jsou stopy boží? Pohled' vpravo, pohled' vlevo, podívej se vpřed, ohlédni se vzad, pozoruj stopy boží a netrap mne otázkami, odkud vím, že Bůh je.*“

Služba boží se vytváří jinak u kočovníků, jinak u usedlíků. Kočovníci nemají ani posvátných míst, ani obrazů, ani kněží, ba ani bohoslužebných obřadů. Náboženstvím se velice podobají biblickým patriarchům.

Jednou hovoře se svým bratrem Núrim, knížetem Rualů, jsem se ho ptal: „*Jak to, Núri, že nemáte míst, posvěcených službě Alláhově?*“

„*Vždyť je, Múso, mítí nemůžeme. Pravidelně teprve po pěti letech táboříme v témže kraji. Co bychom měli z posvátného místa nebo chrámu vybudovaného v takovém kraji? Za naší nepřítomnosti by mohl být nepříteli pobořen a zneuctěn. Což není Alláh přítomen na každém místě? Doprovází nás na nájezdech a válečných výpravách daleko a daleko a v cizích územích se k němu modlíme a v cizích končinách mu sloužíme bez posvátného místa, bez chrámu.*“

„*Nemáte obraz nebo nějaký předmět, který by vám Boha znázorňoval?*“

„*Sám jsi mi, Múso, řekl, že věříš, že Bůh je duch. Kdo by znázorňoval ducha? Proč bychom vybírali jediný předmět, aby nám připomněl Boha, stvořitele všech předmětů? Proč bychom (při stěhování) nepotřebným předmětem nebo obrazem zatěžovali velbloudy a vydávali se v nebezpečí, že bude uloupen a potupen?*“

„*Nemáte prostředníků mezi sebou a Bohem?*“

„*Bůh je můj otec, já jsem jeho syn. Je potřebí prostředníka mezi otcem a synem?*“

„*Vaši předkové nebo vynikající členové vašeho rodu nejsou vašimi přímluvčími u Boha? Neuctíváte je jako svaté? Neputujete k jejich hrobům?*“

„*Kde jsou hroby našich předků? Pochováváme své příbuzné, tak, kde zemrou a poněvadž se tam vracíme mnohdy po letech, nebudujeme jim náhrobky, které by mohly býti za naší nepřítomnosti objeveny a naši mrtví vyhozeni. Svých předků, kteří se zasloužili o kmen, si vážíme. Chováme je ve věčné paměti, oslavujeme jejich činy básněmi, klademe je za vzor svým dětem, ale nemáme je za světce; vždyť byli lidé jako my. Nač se mne, Múso, doptáváš, najdeš v oasách u usedlíků. Obyvatelé osad vyhrazují určité místo službě boží. Uzavřou je zídou, aby nebylo znečištěno, a opatří je střechou, aby bylo uchráněno od deště a horka. To je jejich modlitebna, jejich chrám. Ně kterému členu osady svěřují dozor. Čistí a opravuje modlitebnu, svolává sousedy ke službě boží a učí dítky předepsaným modlitbám. Osadníci mají společné pohřebiště a zřizují na něm lepší náhrobek onomu členu, který se za života zvláště vyznamenal. Navštěvují jeho hrob a ve význačné dny, anebo když potřeba naléhá, přinášívá na něm správce*

modlitebny ovci nebo velblouda v oběť. Obětní krev bud' vyteče na náhrobek, nebo jí potřou kamennou desku postavenou u hrobu, kdežto maso uvaří a snědí. Správce modlitebny, který obětní zvíře zařezal, dostane kůži a kus masa. Stává se prostředníkem mezi osadníky a Bohem a bývá za svou službu odměňován.“

„Vy nepřinášíte oběti?“

„Přinášíme, avšak velmi zřídka. Obětníkem bývá otec nebo náčelník, avšak na jeho rozkaz může obětovati též jiný muž. Zvláštních obětníků nemáme.“

„Proč přinášívají usedlíci oběti na hrobě vynikajícího příbuzného?“

„Aby ho uctili a za přímlovu u Boha poprosili. Považují zesnulého za hosta a zabíjejí pro něho zvíře, jako kdyby je živý navštívil. Hledí si ho nakloniti, aby jim vyžádal od Alláha, čeho právě potřebují. Dávají se pod jeho ochranu, vyhlásují ho ochráncem celé osady a vykládají si, jaké zázraky se svolením Alláhovým pro ně vykonal. Některé osady mají několik takových patronů a slouží jim ochotněji nežli samému Bohu. Patroni, ochránci zastíňují Alláha.“

Tolik kníže Núri.

Dnešní náboženský stav Arabie se hrubě neliší od minulého. Jindy jako nyní věřili všichni obyvatelé v jediného Boha. Kočovníci, zvláště chovatelé velbloudů nebo beduové, po většině neměli ani chrámů, ani obrazů, ani patronů, ani kněží, ba ani přesně stanovených bohoslužebných obřadů. Usedlíci měli chrámy, patrony a kněze, kteří řídili bohoslužbu. V chrámech byly obrazy nebo předměty připomínající jednak rozličné vlastnosti boží, jednak uctívané patrony nebo modly, přinesené z ciziny. Zvláště v obchodních střediskách bylo mnoho takových obrazů a model. Pořizovali je cizí obchodníci, kteří se tam usadili.

Na nádvoří chrámu obchodního města Mekky stál domek, podobný kostce, pročež se mu říkalo kaaba. V jeho zdi byl upevněn posvátný kámen a uvnitř stály a visely četné sošky, jakož i obraz Panny Marie s děťátkem. Byli v Mekce a jiných oasách usazení křesťané a židé nejen cizího původu, nýbrž i domorodci, kteří přijali židovské nebo křesťanské náboženství.

S cizími patrony a božstvy se dostávaly do obchodních měst též cizí obřady. Prvotní jednoduché náboženství jediného Boha mizelo. A přece trvalo vědomí, že je Alláh, jediný živý Bůh, mocnější než všichni patroni a bozi dohromady.

Usedlíci byli a jsou odkázáni na dobrou vůli kočovníků, zvláště beduů. Bez souhlasu velkého náčelníka beduů, tábořících v okolí oasy, nesmějí usedlíci pásti stáda za zahradami, nesmějí chodit za obchodem do táborů a nesmějí vyvážeti a dovážeti zboží z přístavů nebo sousedních států. Nechtějí-li ztratit majetek a výdělek, jsou povinni odváděti ročně poplatky knížeti beduů a zajistiti si jeho ochranu. Četní patroni usedlíků podléhali a podléhají jedinému Bohu kočovníků. Jaký div, že se často a často ozývaly v Arabii hlasy, aby se usedlíci vrátili k prosté službě jediného Boha.